

Біжко Поліна Ігорівна,

студентка 4-го курсу факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського права і процесу Добровольська В. В.

ОСОБЛИВОСТІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Відповідальність у загальному вигляді є важливою правовою категорією, а такий вид юридичної відповідальності як господарсько-правова у господарській діяльності посідає важливе місце, оскільки забезпечує виконання зобов'язань суб'єктами господарювання, дотримання законності тощо.

Юридична відповідальність, а саме господарсько-правова, в даний час значно зростає у зв'язку з підвищенням ролі правових засобів вирішення проблем регулювання господарського обігу. Відповідальність хоч і передбачена господарським правом, але, як і будь-яка юридична відповідальність, має імперативний характер і настає лише у разі вчинення правопорушення. Відповідальність слід розглядати як один із важелів дії механізму управління, що впливає на прискорення економічного розвитку суспільства [1, с.131]. Прийняття ГК України, який у розділі V передбачив поняття господарсько-правової відповідальності, остаточно підтвердило вірність підходів щодо виділення такого виду юридичної відповідальності. Адже не можна не зважати на прямі вказівки закону. Виділення господарсько-правової відповідальності як самостійного виду відповідальності було продиктоване, насамперед, практичною необхідністю. Саме життя підказало, що в сучасній економіці необхідні нові, комплексні «нестандартні» заходи впливу на правопорушників, які не властиві традиційним видам відповідальності [2, с.145]. Господарсько-правова відповідальність, на погляд В. К. Мамутова, це зазнавання (або несення) господарським органом несприятливих економічних наслідків безпосередньо в результаті застосування до нього передбачених законом санкцій (мір відповідальності) економічного характеру [3, с.177]. Ця точка зору підтримана законодавцем. Згідно зіст. 216 ГК України учасники господарських відносин несуть господарськоправову відповідальність за правопорушення у

сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставі в порядку передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором.

Основною особливістю саме господарсько-правової відповідальності є сфера застосування, яка обумовлює як підставу застосування заходів цієї відповідальності (господарське правопорушення), так і коло суб'єктів господарсько-правової відповідальності, які є учасниками відносин у сфері управління.

Відмінними ознаками господарсько-правової відповідальності є:

- потерпання учасника господарських відносин від несприятливих економічних наслідків не лише майнового, а й організаційного характеру;
- застосування до правопорушника, крім господарських, оперативно-господарських та адміністративно-господарських санкцій, а також можливість визначення розміру штрафних санкцій у внутрішньогосподарських відносинах;
- встановлення видів і розмірів (за наявності) господарських, оперативно-господарських та адміністративно-господарських санкцій переважно (а щодо останніх – виключно) законом;
- позасудовий порядок реалізації окремих видів господарсько-правової відповідальності.

Іншою особливістю є те, що господарсько-правова відповідальність спрямована на особу чи майновий стан правопорушника, який є суб'єктом саме господарських відносин. Частіше господарсько-правова відповідальність спрямована на майновий стан правопорушника і лише в окремих випадках – на особу правопорушника. Господарсько-правова відповідальність, як і будь-яка інша юридична відповідальність, забезпечується державним примусом. Однак цей примус може проявлятися по-різному: явно (винесення господарським судом рішення про стягнення з порушника договірних зобов'язань штрафних санкцій та/або збитків) або приховано (відмова кредитора прийняти та оплатити продукцію неналежного асортименту; відмова від пролонгації договору на новий термін з огляду на порушення іншою стороною договірних зобов'язань протягом строку дії договору) [4, с.136].

Варто також зазначити, що для інституту господарського права важливим є вдосконалення господарських санкцій, які хоч і забезпечують певні сфери господарювання, але потребують розвитку. Це

стосується, зокрема, деяких адміністративно-правових санкцій, передбачених Господарським кодексом України, але не знайшли закріплення в інших законах. Зокрема, не закріплено такі адміністративно-правові санкції, як зупинення дії ліцензії на провадження суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності, скасування державної реєстрації суб'єкта господарювання.

Відтак, варто зауважити про те, що господарсько-правова відповідальність є більш вузьким поняттям, ніж поняття відповідальності за правопорушення у сфері господарювання (якщо брати до уваги розуміння господарської діяльності та відповідного кола суб'єктів, які в ній беруть участь, то відповідальність у цій сфері може бути цивільно-правовою, адміністративною та кримінальною) [5, с.88].

Таким чином, видається, що господарсько-правову відповідальність слід розглядати як окремий, спеціальний вид відповідальності, що застосовується за господарські правопорушення як один із видів правопорушень у сфері господарювання. Тому сучасний стан економічного розвитку України вимагає закріплення в системі правового регулювання організаційно-господарських відносин ефективного правового засобу встановлення та підтримання господарського правопорядку. Важливим є встановлення відповідальності учасників господарських відносин щодо забезпечення належного здійснення ними господарської діяльності, запобігання правопорушенню, а в разі його вчинення – пом'якшення негативних наслідків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шишка Р. Б. Окремі аспекти господарсько-правової відповідальності. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2015. № 1 (34). С. 130-133.
2. Жук Л. А. Господарське право України: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2009. 470 с.
3. Макутов В. К., Овсиенко В. Я. Предприятие и материальная ответственность. К. : Наук. думка, 1971. 190 с.
4. Смолин Г. В. Господарське право України: Загальна частина, Навчальний посібник. К.: Атіка, 2009. 410 с.
5. Щербина В. Господарсько-правова відповідальність у доктрині господарського права України та її законодавче закріплення. *Право України*. 2019. № 8. С. 81-93.